

Η ΤΕΧΝΗ ΠΗΓΗ ΕΥΤΥΧΙΑΣ

Ἡ Τέχνη πηγὴ εὐτυχίας! Αὐτὸ τὸ πόρισμα ἔρχεται σὰν ἀνακεφαλαίωση, σὰν ἀναγκαστικὸ συμπέρασμα τῶν ὄσων προηγήθησαν.

Πῶς θὰ μπορούσε νὰ ὀρισθεῖ ἡ Εὐτυχία; Μιὰ πλήρης ἱκανοποίηση τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Παρ' ὅλες τῆς ἠθικολογικῆς σοφιστεῖες ἄλλος ὀρισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ ἔχει πέραση. Ὁ ἄνθρωπος εἶναι κατ' ἔξοχὴν ἡ τελειότερη ἐνσάρκωση τοῦ ἐγωϊσμοῦ σ' ὅλα τὰ ζωντανά, καὶ ἡ δίψα του γιὰ τὴν Εὐτυχία δὲν εἶναι ἄλλο παρὰ ἢ μὲ κάθε μέσο ἐπιτυχία τῆς προσπάθειάς του στὸν κόρο τοῦ ἐγωϊσμοῦ του.

Μὰ τί ἄλλο εἶναι ἡ Τέχνη παρὰ μιὰ ἰδεολογία ποὺ ἔχει ἐλατήριο τὸν ἐγωϊσμὸ καὶ κατεύθυνση αὐτὴ τῆ διαπίστωση τοῦ ἐγωϊσμοῦ, ἀνεξαρτήτως ἀπὸ τὰ ἐκφραστικὰ μέσα ποὺ διαθέτει ὁ τεχνίτης;

Οἱ δύο ἔννοιες Τέχνης καὶ Εὐτυχίας πλησιάζουν τόσο πολὺ, ποὺ ἀπ τὴν Τέχνη ὡς τὴν Εὐτυχία ἡ διακριτικὴ γραμμὴ εἶναι ἐντελῶς ἀκαθόριστη.

Γιὰ νὰποδείξουμε αὐτὸ τὸ αἰσθητικὸ θεώρημα δὲ χρειάζεται μεγάλος κόπος, ἀν καὶ κατὰ βάθος ὁ καθένας ἔχει συναίσθηση τῆς ἀληθωσύνης του.

Ἀνατρέχοντας στὰ προηγούμενα θὰ βρασιτοῦμε σὲ τέσσερα σημεῖα:

α.) Ἡ Τέχνη δὲν εἶναι παρὰ μιὰ καθαρὴ ἐκδήλωση τοῦ ἐγωϊσμοῦ τοῦ τεχνίτη· μᾶλλον λόγια ἢ ἐπίτευξη τοῦ ἔργου τέχνης εἶναι μιὰ ἱκανοποίηση αὐτοῦ τοῦ ἐγωϊσμοῦ. Ἰκανοποίηση τοῦ ἐγωϊσμοῦ ὅμως εἶναι ἡ Εὐτυχία.

β.) Ἡ Τέχνη ἀπὸ ἔποψη ἔμπνευσης καὶ δημιουργικότητας δὲν εἶναι παρὰ μιὰ καθαρὴ ὑποκειμενικὴ ἐκδήλωση. Ὁ ὑποκειμενισμὸς μᾶς ἀνοίγει διάπλατα τὰ παλάτια τοῦ ἐγωϊσμοῦ, τῆς Εὐτυχίας.

γ.) Ἡ Τέχνη δὲν ἀποβλέπει πούθενά ἐπειδὴ σκοπὸς τῆς εἶναι αὐτὴ καθαυτὴ ἡ Τέχνη, ἡ διαπίστωση τοῦ ἔργου τέχνης. Μπορεῖ νὰ ἔχει κανένα σκοπὸ ἢ Εὐτυχία, αὐτὴ κα-

θαυτή, ένα τέρμα; Τόσο στήν Τέχνη όσο και στήν Εὐτυχία τελεολογικῆς βλέψεις δὲν εἰσχωροῦν. Κοινὸ σημεῖο τῶν δυὸ ἰδεολογιῶν.

δ.) Ἡ Τέχνη εἶναι μιὰ διπλῆ ἱκανοποίηση ἐγωϊσμοῦ, τοῦ δημιουργοῦ καὶ τοῦ ἀναδημιουργοῦ, τοῦ τεχνίτη ποὺ ἐκφράζει μὲ ὕλικά μέσα τὴν συγκίνηση ποὺ συγκλονίζει τὸ ἐγὼ του, καὶ τοῦ ἀκροατῆ ἢ θεατῆ ποὺ πασχίζει, σύμφωνα μὲ τὴν ἀτομικότητά του νὰ ἀναδημιουργήσει μέσα του τὴν ἴδια συγκίνηση ποὺ συντέλεσε στὴν ἀρχικὴ δημιουργία τοῦ τεχνουργήματος. Διπλῆ λοιπὸν εὐτυχία, ἢ μᾶλλον δυὸ εὐτυχίες διάφορες ποὺ τόσο περισσότερο τείνουν νὰ συναντηθοῦν, ὅσο ἡ ἀμοιβαία ἐπικοινωνία εἶναι βαθυτέρα.

* * *

Ἴσως ἡ νέα αὐτὴ αἰσθητικὴ ἄποψη τῆς Τέχνης νὰ μᾶς ἐξηγήσει ἕνα σωρὸ φαινόμενα, δυσεξήγητα ἀπὸ πρώτη ὄψη καὶ πολλὰς φορὰς ἀντίθετα στὴ λογικὴ καὶ ἰδίως στὴ λογικὴ τοῦ ἐγωϊσμοῦ.

Πόσοι καλλιτέχνες φτωχοί, δίχως μέσα, προτίμησαν νὰ ὑποστοῦν τὰ πάνδεινα γιὰ τὴν τέχνη τους! Πόσοι καλλιτέχνες, ἐνῶ ἔχουν τὴν ἀπαιτούμενη ἱκανότητα καὶ γιὰ τὸ ἐμπόριο καὶ γιὰ τὴ βιομηχανία καὶ γιὰ τῆς ἐπιστήμης, μὲ μόρφωση μόλιχη καὶ μεθοδολογημένη γιὰ μιὰ πρακτικὴ βιοποριστικὴ δράση, δὲν παρατοῦν γραφεῖα καὶ ἐργοστάσια προτιμώντας νὰ ζήσουν μὲ στερήσεις κάθε λογῆς, φτάνει νὰ μπορέσουν νὰ φιερωθοῦν στὴν τέχνη τους καὶ νὰ πραγματοποιήσουν τὸ ἔκπαιλό τους ὄνειρο! Ἡ καλλιτεχνικὴ ἱστορία κάθε χώρας μᾶς παρέχει ἄπειρα παραδείγματα, καὶ σχεδὸν ταχτικὰ τὰ μεγαλειετῆρα τῆς ὀνόματα, ἀνθρώπων ποὺ ἔχοντας ἕνα ὑψηλὸ ἰδεώδες βασανίστηκαν, ψήθησαν, ὑπόφεραν, τράθηξαν τῶν παθῶ τους τὸν τάραχο, μὰ ἔχτισαν ἐπὶ τέλος τὸ καλλιτεχνικὸ τους μνημεῖο σφραγισμένο μὲ τὸ αἷμα τῆς καρδιάς τους.

Ἡ ὑποκριτικὴ μᾶς ἀστικὴ διδαχὴ ἀδράχνει τὴν εὐκαιρία γιὰ νὰ μᾶς παρουσιάσει αὐτὰς τὰς περιστάσεις σὰν ἐνδοξα καὶ ἀξιομίμητα παραδείγματα αὐταπάρνησης. Μᾶς τονίζει καὶ μᾶς κοπανᾷ τὴν ἡδονὴ τῆς αὐτοθυσίας καὶ κάτι

ἄλλα παρόμοια κοροφέξαλα πού ἀποβλέπουν σὲ ἀπώτερες σκευωρίες τῆς θρησκευτικῆς καὶ τῆς στρατιωτικῆς κακοήθειας. Γιατὶ δὲν πρέπει νὰ λησμονηθεῖ πὼς ἡ σημερινὴ κρατικὴ ἐλπίδευση τείνει στὴ μόρφωση ὄχι ἐλευθέρων ἀτόμων παρὰ τυφλῶς πειθηνίων ἀστῶν.

Τὰ κακόμοιρα τὰ παιδιά καὶ οἱ φοιτητὲς μὲ τὴν ἀπλοϊκότητα τοῦ νεόφυτου χάφτουν αὐτὲς τὲς ἀνοησίες. Πραγματικῶς ὅμως αὐτὴ ἡ αὐταπάρνηση τοῦ τεχνίτη εἶναι ἀρνητικὴ, ψεύτικη ἐντελῶς. Ὁ καλλιτέχνης κυνηγώντας τὸ ἰδανικό του εἶναι κάθε ἄλλο παρὰ ἕνας αὐτοθυσιαζόμενος γιὰ μιὰ κοινωνικὴ ἰδεολογία ἀπεναντίας, διαπιστώνει μὲ τὸν τρανότερο τρόπο τὸν ἐγωϊσμό του, κυνηγώντας τὴν εὐτυχία του, τὴν ἀληθινή, καὶ κλωτσώντας τὲς μικροϊκανοποιήσεις ἑνὸς ταπεινοῦ ὕλικου ἐγωϊσμοῦ γιὰ νὰ κορέσει τὸν ἀχόρταγό του πνευματικὸ ἐγωϊσμό.

Ποιὸς θὰ διστάσει (μιλῶ γιὰ τοὺς ἀληθινοὺς καλλιτέχνες) ἀνάμεσα στὸ πνεῦμα καὶ στὴν ὕλη; Οἱ ἄφατες αἰσθητικὲς ἀπολαύσεις τοῦ τεχνίτη οὔτε σύγκριση μποροῦν νὰ ἔχουν μὲ τὸ μαλακὸ κρεβάτι, τὸ μπούχτισμα ὡς τὴ βαροστομαχία, τοὺς ἀραμπάδες, τὲς προΐκες καὶ τὸν Τρεχούμενο στὴ μπάνκα πού εἶναι τὰ ἰδεώδη πολλῶν. Ἴσως πολλοὶ νὰ μὴ μὲ καλοκαταλαβαίνουν πιθανό, γιατί μόνο ὁ καλλιτέχνης μπορεῖ νὰ νοιώσει τὴν ἀπαύγεια τῆς Εὐτυχίας ὅπου ὀδηγεῖ ἡ Τέχνη.

Δρασκελώντας στὴν ἀντίθετη φάλαγγα, στὴν Εὐτυχία πού δίνει τὸ ἔργο τέχνης ὄχι στὸ δημιουργό του παρὰ στὸ θαυμαστή του, ἄς μοῦ ἐπιτραπεῖ μιὰ σύντομη περιαιτολογία. Ὁμολογῶ πὼς ἀπ τὲς πιὸ μεγάλες στιγμὲς εὐτυχίας στὴ ζωὴ μου πού μέδωσαν ξένα ἔργα τέχνης, ἦταν ἡ ἀνάγνωση τοῦ Ὁμήρου καὶ τῶν Τραγικῶν μας στὸ πρωτότυπο καὶ ἡ ἀκρόαση τοῦ τέλους τῆς πρώτης πράξης τοῦ Πάροσιφάλα μὲ παρτιτούρα ὀρχήστρας. Ἀνάλογες στιγμὲς μὲ χάρισαν ὁ Σαίξπηρ καὶ ὁ Ἴψεν. Καθένας ἀπ αὐτοὺς πού τυχὸν μὲ διαβάσουν, διερωτώμενος, σίγουρα θάναπολήσει στὴ μνήμη του σπίθες παρόμοιας εὐτυχίας, ἐντελοῦς, τελείας, πλήρους, ἂν καὶ πιθανὸν ὀλιγόστιγμης καὶ φευγαλέας πού τοῦ δώρησε ἡ Τέχνη. Ἴσως καὶ γι'αὐτὸ στὴν καλλιτεχνικὴ μας προληπτικότητα νὰ δώσαμε στὴ Τέχνη μιὰ θεία οὐσία.

Καὶ πὼς εἶναι δυνατὸ νὰ γίνουν ἄλλοιῶς τὰ πρά-

ματα, όταν τὴν ἄφραστη εὐτυχία πού κυνηγοῦν τόσο στὸ
βοῦρκο τοῦ μαμμωνᾶ, μᾶς τὴ σκορπάει ἀπλόχερα ἡ Τέχνη,
ἄρκει νὰ τὴ ἀγαπήσουμε δίχως συμβατισμούς, δίχως ψευ-
τιά, δίχως καπηλεία, παρὰ μόνο μὲ κάθε σταγόνα τοῦ αἵ-
ματός μας καὶ κάθε κύτταρο τοῦ ἐγκεφάλου μας, θυσιάζον-
τας τὸν ὕλικό γιὰ τὸν πνευματικό μας ἐγωϊσμό.

Παρίσι 25. σ'. 1924.

M. ΒΑΛΣΑΣ

ΔΕΙΛΙΝΑ ΛΙΑΝΟΤΡΑΓΟΥΔΑ

II

Ἐπὸ τὰ περιγιάλια
κινοῦν ἀγάλια ἀγάλια
κι ἔρχονται κάθε δεῖλι
οἱ αἰσθαντικοί μου φίλοι.

Στὴ μαύρη μοναξιά μου
σὰν ἴσκιοι ὀλόγυρά μου
ὄνειρα μοῦ θυμίζουν
πού τὴν καρδιά ξεσκίζουν.

Μὰ ὡς σβύνεται ἡ μέρα
στὰ περιγιάλια πέρα
γυροῦν κι ἐμὲ μονάχο
φίνουν ἐδῶ σὰ βράχο.

Κύπρος.

ΚΩΣΤΑΣ ΓΑΛΗΝΟΣ